

Novinky v exekucích v roce 2013

uvnitř dále
naleznete

SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ
Změny právních norem upravujících manželství, vztahy mezi manžely a odpovědnost manželů vůči třetím osobám mohou mít proto širokosáhlé společenské dopady.

str. 3

Vážená čtenářko, vážený čtenáři

dostalo se Vám do rukou zimní číslo e-bulletinu Asociace občanských poraden České republiky, které přináší informace z praxe občanských poraden a snaží se poukazovat na aktuálně řešené problémy a nedostatky. Příspěvky v tomto čísle se zaměřují především na otázky spojené s exekucí a to zejména v souvislosti s významnou novelou účinnou od 1. 1. 2013:

1. „Novinky v exekucích v roce 2013“ rekapituluje hlavní změny v oblasti výkonu rozhodnutí a exekucí, blíže se pak zastavují u nového institutu tzv. předžalobní výzvy,

2. „Společné jmění manželů a exekuce“ se věnuje dosavadnímu právnímu stavu co do dopadů exekucí na osobní a společné jmění manželů a zamýšlí se nad novou možností postižení účtu a příjmu manžela povinného,

3. „Příklad z praxe – jak postupovat při srážkách ze mzdy v případě vyplacení odstupného“ na konkrétní kasuistice rozebírá, zda-li je třeba k odstupnému postupovat jako k jednorázovému navýšení příjmu, nebo ho chápat jako plnění nahrazující po odpovídající počet měsíců mzdu.

Přeji Vám příjemné počtení a těším se na shledání nad dalším číslem e-bulletinu,

JUDr. Ondřej Načeradský,
předseda Výboru
Asociace občanských poraden

Počet dotazů ohledně dluhové problematiky v občanských poradnách bohužel každoročně stoupá a kopíruje tak vývoj zadluženosti domácností v České republice. Z tohoto důvodu se stále více občanů setkává s tzv. výkonem rozhodnutí neboli exekucí, pokud nezvládá své závazky splácet.

Rok 2013 přinese v oblasti exekucí několik novinek, mnoho z nich omezuje moc exekutorů a vychází dlužníkům vstříc, některé naopak neplatičům život ztíží. Jedná se hlavně o novelizace zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu a zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu.

Hlavní změny se budou týkat:

- povinnosti spojování exekucí a daného limitu na cestovné, čímž by se mělo zamezit neúměrnému zvyšování nákladů na exekuci, jak tomu bylo dosud
- novinkou je také povinnost exekutora pořádit zvukový videozáznam z průběhu exekuce movitého majetku v případě, že je o to někdo z přítomných požádá
- od příštího roku také bude možné umořovat dluhy prostřednictvím dražby členských práv v bytových družstvech
- končí dvoukolejnost zahajování exekucí; věřitel si dosud mohl vybrat, zda požádá o výkon rozhodnutí soud, nebo pověří exekucí přímo soudního exekutora; nově budou soudy rozhodovat pouze ve stanovených případech a exekutor bude zahajovat většinu exekucí zápisem do nově zřízeného rejstříku
- zrušení tzv. exekutorských zápisů
- konec zneužívání pojmu „exekuce“; tato a odvozená označení už nově bude moci používat pouze opravdový soudní exekutor a nikoli

např. nebankovní společnost jako psychický nátlak na dlužníka

- exekutoři nebudou smět ukládat peníze vymožené od dlužníků na své soukromé účty, ale pouze na zvlášť vyčleněné účty
- jestliže bude rodič dlužit za výživné na nezaopatřené dítě, bude moci v konečné fázi přijít i o řidičský průkaz (uchránění zůstanou pouze lidé, kteří průkaz potřebují k obživě, tedy např. řidiči z povolání)
- exekutor bude moci zablokovat i účty manželů a manželek dlužníků a strhávat jim exekučně peníze z příjmů; jedná se o případy, kdy dluh vznikl za manželství a spadá tedy do společného jmění manželů
- věřitel bude povinen dlužníka vždy oficiálně informovat o tom, že má dluh a že ho má zaplatit a to prostřednictvím tzv. „předžalobní výzvy“

Pojďme si nyní k této poslední novince a změně říci něco bližšího a konkrétního.

Předžalobní výzva je institut, který je ve prospěch dlužníků. Účelem a smyslem je **možnost** věřitele připomenout dlužníkům existenci jejich dluhu a poskytnout jim tak možnost jeho dobrovolného splnění před podáním žaloby, tedy před zahájením jakéhokoli soudního řízení.

Mnoho lidí se stane dlužníkem nedopatřením nebo prostě opomene zaplatit nějaký drobný poplatek. Třeba i po letech se potom diví, že jim přijde exekuční příkaz. Typicky se jedná např. o pokuty za jízdu bez lístku v dopravním prostředku, nebo neplacení poplatku za rozhlas a televizi. Dosud věřitel nemusel dlužníka nijak upozorňovat a rovnou mohl podat návrh na zahájení soudního řízení.

Od ledna 2013 bude pro věřitele podstatné, zda dlužníka oficiálně vyzve před zahájením soudního řízení k zaplacení dluhu. Zákon nijak neukládá a nestanoví přesnou formulaci a obsah takové předžalobní výzvy, nicméně je nutné ve výzvě označit stranu věřitele a osloveného dlužníka a také pohledávku, konkrétní částku a určit lhůtu plnění. Takto formulovanou výzvu musí věřitel zaslat nejméně 7 dní před podáním návrhu na řízení, tedy před podáním žaloby na soud. „Výzva bude na místě jen tehdy, pokud věřitel bude chtít vymoci zpět i peníze, které použil na soudní vymáhání dluhu,“ říká prezident Exekutorské komory Jiří Prošek¹. Pokud by totiž tak neučinil, případnému soudnímu sporu či následné exekuci to sice nezabrání, ale věřitel nebude mít nárok na proplacení nákladů řízení, soud by mu je jednoduše nepřiznal.

Poslanecké sněmovna schválila předmětnou no-

velu občanského soudního řádu dne 13. 6. 2012 v tomto znění:

§ 142a

(1) Žalobce, který měl úspěch ve věci zahájené podle § 80 písm. b), má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže žalovanému ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu výzvu k plnění.

(2) Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, může soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti žalobci přiznat i v případě, že žalobce žalovanému výzvu k plnění za podmínek uvedených v odstavci 1 nezaslal.“²

Není zde rozhodující, zda výzvu dlužník obdržel, ale je nutné zda byla odeslána na adresu dlužníka (tedy adresu věřiteli známou či uvedenou pro doručování). Dlužník se nebude moci vymlouvat, že výzvu nedostal, bude zde platit tzv. soudní fikce doručení (písemnost se považuje za doručenu desátým dnem úložní lhůty (na poště), i když si adresát písemnost nevyzvedl). Zde je nutné apelovat na případné dlužníky, že tento institut předžalobní výzvy je pro ně velkou pomocí, ale pokud jako dlužník nebydlím na adrese svého trvalého bydliště a nenahlásím svému věřiteli jinou kontaktní adresu a nevyzvedávám si poštu, chovám se nezodpovědně a vystavuji se tak případnému

soudnímu sporu a zejména pak riziku exekučního řízení s mnoha tisícovými náklady.

Co je ale v této věci asi nejdůležitější a na co je potřeba upozornit je rozdíl mezi povinností věřitele zaslat předžalobní výzvu a jeho možností zaslat předžalobní výzvu.

Novela exekučního řádu zřízením institutu předžalobní výzvy tak neukládá věřiteli povinnost předžalobní výzvu zaslat. Věřitel tak bude muset vyzvat dlužníka k zaplacení, ale jen za předpokladu, že bude po soudu požadovat uhradit náklady soudního řízení.

Autor:

Občanská poradna Plzeň, o.s.

Použité zdroje:

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (novela č. 334/2012)
- Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
- Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění, ve kterém byl předložen Senátu (<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=65114>)
- www.ekcr.cz
- <http://www.penize.cz/exekuce/245424-exekuce-2013-zmeny-strucne-jasne-prehledne>

¹ Více na stránkách Exekutorské komory ČR, www.ekcr.cz,

² Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění, ve kterém byl předložen Senátu. Znění návrhu zákona lze nalézt na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=65114>

Společné jmění manželů a exekuce, zhodnocení dosavadního stavu a změn k 1. 1. 2013

Podle výsledků posledního sčítání obyvatel váže v České republice manželský svazek přes polovinu mužů a žen starších 18 let. Změny právních norem upravujících manželství, vztahy mezi manžely a odpovědnost manželů vůči třetím osobám mohou mít proto širokosáhlé společenské dopady. V následujícím příspěvku se budeme věnovat problematice průběhu exekuce nařízeného na jednoho z manželů a to zejména s ohledem na skutečnost, že k 1.1.2013 vstupuje v účinnost novela č. 396/2012 Sb., která mimo jiné zásadním způsobem mění dopady exekučního řízení pro manžela, který sám závazek nesjednal.

V případě manželů můžeme závazky rozdělit podle toho:

- a) **kdy vznikly** – toto časové kritérium je rozhodující pro možnost postižení společného jmění manželů, jak bude dále uvedeno.

Můžeme zde rozlišovat závazky: vzniklé před manželstvím X vzniklé za trvání manželství X vzniklé po zániku manželství.

- b) **kdo za ně přímo odpovídá** – toto kritérium je rozhodující pro to, kdo může být pro nesplnění závazku žalován (je tzv. pasivně legitimován).

Můžeme zde rozlišovat závazky: jdoucí za jedním z manželů X jdoucí za oběma manželi.

- c) **zda spadají do společného jmění manželů** – podle současného stavu judikatury není toto kritérium rozhodující pro pasivní legitimaci (nelze žalovat druhého z manželů jen na základě toho, že závazek spadá do společného jmění manželů), ale uplatňuje se při správě a vypořádání společného jmění manželů a podle nové právní úpravy má i významné procesní důsledky při výkonu rozhodnutí či exekuci.

Můžeme zde rozlišovat závazky: stojící mimo společné jmění manželů X spadající do společného jmění manželů.

Majetek manželů pak lze rozdělit do těchto tří skupin:

- a) majetek tvořící společné jmění manželů,
b) majetek tvořící osobní jmění prvního z manželů,
c) majetek tvořící osobní jmění druhého z manželů.

Co je možné exekučně postihnout?

Jsou-li v pozici povinných oba dva manželé, kteří mají hradit společný závazek rukou společnou a nerozdílnou, je situace z hlediska exekuce jed-

noduchá. Je možné postihnout majetek ve všech výše uvedených skupinách, samozřejmě vyjma majetku, který obecně nepodléhá exekuci, či vůči kterému by exekuce byla z jiných důvodů nepřipustná (např. pro nepřiměřenost).

Složitější situace však nastává, pokud je v pozici povinného pouze jeden z manželů, o což půjde zpravidla v případě, kdy druhý z manželů není pasivně legitimován, jelikož dotčený závazek nesjednal.

Podle ustanovení § 43 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu je vedle osobního majetku povinného možné provést exekuci rovněž na majetek patřící do společného jmění manželů, jde-li o vymáhání závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů. Občanský soudní řád obsahuje obdobné ustanovení. V těchto situacích je tudíž rozhodující výše zmíněné časové kritérium.

Jde-li o závazek vzniklý před uzavřením manželství, může exekuce postihovat pouze osobní majetek povinného. Upozornit je zde nutno pouze na ustanovení § 43 odst. 2 exekučního řádu, podle kterého soudní exekutor nebude přihlížet k případnému smluvnímu rozšíření společného jmění manželů o majetek povinného (nelze „odklonit“ osobní majetek do společného jmění).

Jde-li však naopak o závazek vzniklý za trvání manželství, může být vedle osobního jmění povinného postiženo i společné jmění manželů bez ohledu na to, že druhý z manželů by na splnění závazku nemohl být žalován a že samotný závazek do společného jmění manželů nespadá.

Co je považováno za součást společného jmění manželů?

Nyní je nutno pozastavit se u toho, co je pro tyto účely považováno za součást společného jmění manželů. Již citované ustanovení § 41 odst. 1 ex-

kučního řádu uvádí, že za majetek patřící do společného jmění se pro účely exekuce považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů, a nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství. V druhém odstavci se pak dočteme, že soudní exekutor nebude přihlížet ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů o majetek, který patřil do společného jmění v době vzniku vymáhané pohledávky. Jinými slovy, soudní exekutor v zásadě ignoruje změny ve společném jmění manželů, které byly založeny notářským zápisem.

Jaký je postup v případě, že dojde k zúžení společného jmění manželů rozhodnutím soudu podle ustanovení § 148 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku? Soudní úprava společného jmění manželů není na rozdíl od smluvní úpravy podmíněna vědomím třetích osob a procesní předpisy neobsahují ustanovení, podle kterých by se k takovéto úpravě rozsahu společného jmění manželů nemělo přihlížet.

Dojde-li k pravomocnému soudnímu zúžení společného jmění na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, přistupujeme k ostatním součástem společného jmění manželů tak, jako kdyby došlo k zániku společného jmění manželů, např. v důsledku rozvodu manželství. Až do pravomocného vypořádání zaniklé části společného jmění manželů, používáme pro tento majetek nadále režim společného jmění manželů, a tudíž v této fázi může být tento majetek postižen exekucí dopadající na společné jmění manželů. Občanský zákoník rozlišuje tři formy vypořádání společného jmění manželů: dohodu, soudní vypořádání a zákonnou fikci.

Osoby ohrožené exekucí často volí formu **vypořádání dohodou**, jelikož v případě shody vůle jde o procesně nejrychlejší způsob vypořádání

společného jmění manželů. Tento postup však naráží na ustanovení § 150 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého nesmí být dohoda manželů dotčena práva věřitelů. Z hlediska ochrany oprávněných zájmů věřitelů je logická nepřipustnost dohod, podle kterých by v zásadě veškerý majetek ze společného jmění manželů měl připadnout tomu z manželů, který za vymáhanou pohledávku přímo neodpovídá. Praxe však šla ještě dál a napadány jsou i dohody snažící se o „spravedlivé“ vypořádání rovným dílem. Vychází se zde z toho, že v důsledku dohody nesmí být zhoršeno postavení věřitele. Není-li možné plně uspokojit pohledávku, jelikož část majetku připadajícího do postiženého společného jmění přešla do osobního jmění druhého z manželů, bude dohoda vůči věřiteli neúčinná a věřitel se bude moci bez nutnosti odporovat této dohodě uspokojit postižením toho majetku.

Z těchto důvodů představuje podstatně spolehlivější cestu podání návrhu na **vypořádání společného jmění manželů soudem**. Je-li část majetku ze společného jmění manželů soudem přikázána do osobního jmění manžela, který není za dluh přímo zodpovědný, nelze tento majetek následně postihnout s odkazem, že věřitel mohl dosáhnout vyšší míry uspokojení pohledávky, pokud by k vypořádání nedošlo. Na druhou stranu je nutno počítat s délkou soudního řízení, takže soudní zúžení společného jmění manželů s následným soudním vypořádáním zaniklé části společného jmění manželů je v první řadě preventivním krokem, který má ochránit před budoucím rizikem. Řeší-li manželé situaci ve fázi exekuce, lze předpokládat, že na příslušný majetek bude vydán exekuční příkaz dříve, než ho bude možné pravomocně vypořádat.

Vypořádání v důsledku zákonné fikce nastává až po marném uplynutí lhůty tří let od zániku (zúžení) společného jmění manželů, takže z povahy věci nejde o institut využívaný v případě, kdy se manželé snaží aktivně vyřešit otázku odpovědnosti za závazky. Jeho použití je však aktuální v případech, kdy došlo k zúžení či zániku společného jmění manželů, ale manželé následně neprovedli vypořádání, jelikož to nepovažovali vzhledem k situaci za nutné či si vůbec nebyli vědomi významu vypořádání.

Například se lze v praxi setkat s případy, kdy manželé zúžili na konci devadesátých let společné jmění manželů, jelikož se chtěli chránit před důsledky krachu podnikatelských aktivit jednoho z nich. Jejich primárním cílem bylo, aby druhý z manželů neodpovídal za závazky vzniklé z pod-

nikání a k těmto účelům nepotřebovali provést vypořádání majetku. Dochází-li v současnosti k exekuci na jednoho z manželů pro dluhy vzniklé za trvání manželství, můžeme vycházet z toho, že po uplynutí tří let došlo k vypořádání společného jmění manželů zákonnou fikcí, takže v současnosti může být vedena exekuce pouze na osobní jmění povinného a případné obvyklé vybavení společné domácnosti, které stále tvoří společné jmění manželů, nejde-li svojí povahou o věci vyloučené z exekuce.

Postižení účtu a příjmu manžela povinného

Velice živé téma představuje otázka postižení prostředků na účtu u peněžního ústavu a srážek ze mzdy. K řešení těchto otázek se přistupuje typicky v situaci, kdy k úhradě pohledávky vzniklé za manželství jednomu z manželů nepostačuje jmění povinného ani movité a nemovité věci připadající do společného jmění. Rychlost úhrady pohledávky by z pohledu věřitele mohla být zvýšena, pokud by došlo k výkonu rozhodnutí či exekuci vůči příjmu manžela povinného. Je tedy právně přípustné postihnout nárok na mzdu a pohledávku vůči peněžnímu ústavu manžela povinného?

Podle ustálené soudní judikatury pohledávka za mzdou a pohledávka za bankou netvoří součást společného jmění manželů (např. NS ČR, sp. zn.: 20 Cdo 1642/2004, ze dne 29. 06. 2005; NS ČR, sp. zn.: 20 Cdo 2892/2005, ze dne 18. 04. 2006; nebo NS ČR, sp. zn.: 20 Cdo 2892/2005, ze dne 18. 04. 2006). Exekuce formou přikázáním pohledávky z účtu či srážkami ze mzdy manžela povinného byla tudíž považována za protiprávní. Ačkoliv se bylo možné setkat s tím, že někteří soudní exekutoři tyto formy exekuce zkoušeli nařizovat, byla tato situace dobře řešitelná, pakliže si by manžel povinného vědom svých práv a začal se postupu soudního exekutora včas bránit.

Novela č. 396/2012 Sb. s účinností k 1. 1. 2013 mimo jiné doplňuje do ustanovení § 262a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu třetí odstavce následujícího znění:

„Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, přikázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, přikázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze naříditi tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů. Ustanovení hlavy druhé a třetí se použije přiměřeně.“

Podle této novinky tudíž musíme výše popsaný model postižení majetku poněkud rozšířit. Již nadále nelze hovořit o tom, že v případě pohledávky, za kterou je přímo odpovědný pouze jeden z manželů, nemůže být postiženo osobní jmění druhého z manželů. Může zde dojít nejen k postižení mzdy anebo jiného příjmu, ale rovněž k přikázání pohledávky a to včetně pohledávky z účtu a dokonce i jiných majetkových práv. Uvědomíme-li si přípustné formy exekuce, zjišťujeme, že před exekucí pro závazky manžela spadající do společného jmění manželů budou „v bezpečí“ pouze movité či nemovité věci, případný podnik a podíly na právnických osobách. Na druhou stranu si musíme uvědomit, že se jedná o složky jmění, které jsou v případě manželů často součástí společného jmění, a tudíž fakticky budou mimo exekuci stát pouze movité či nemovité věci, podniky či podíly získané před manželstvím, či za manželství způsobem vylučujícím zahrnutí do společného jmění.

Závěrečné úvahy na možnou aplikaci novely

Tato legislativní novinka bude pravděpodobně přinášet v praxi aplikační problémy, jelikož se zde nelze příliš opřít o systematické postavení tohoto ustanovení, vzhledem k tomu, že je samo svojí povahou nesystematické. Opřít se nebude možné ani o důvodovou zprávu, jelikož toto ustanovení nebylo součástí původního legislativního návrhu. Značný prostor zde bude mít aplikační praxe, jelikož nelze např. vyloučit, že s odkazem na účel dotčeného ustanovení bude dovozeno, že nelze postihnout pohledávky či majetková práva manžela povinného z doby před uzavřením manželství, jelikož zde neexistuje vazba na společné jmění manželů, které dotčené ustanovení předpokládá. Na druhou stranu si ovšem lze představit i značně extenzivní výklad, který by v praktických důsledcích mohl vést k tomu, že by na základě tohoto procesního ustanovení byla dovozována odpovědnost druhého z manželů v zásadě na úrovni hmotněprávní odpovědnosti. Osobně bych nicméně poslední zmíněnou variantu extenzivního výkladu považoval za nemístnou, jelikož z hlediska systematického výkladu nepochybně není na místě extenzivním výkladem procesních předpisů zasahovat do vymezení hmotněprávních ustanovení.

Ačkoliv se zatím nelze opřít o praktickou zkušenost s aplikací tohoto ustanovení, nabízí se již nyní řada aplikačních otázek. Pokusíme si nad nimi krátce zamyslet, nicméně je nutné zdůraznit, že jde pouze o úvahy a je otázkou, jak na ně nakonec odpoví aplikační praxe.

Jaký okamžik je rozhodný pro postižitelnost majetku manžela povinného?

Zde zřejmě bude na místě vyjít ze současné praxe, kdy je pro možnost postižení majetku rozhodující stav v okamžiku nařízení výkonu rozhodnutí, respektive vydání exekučního příkazu. Na druhou stranu je otázkou, nakolik lze ignorovat skutečnost, že následně došlo k zániku manželství či k zúžení nebo zániku společného jmění.

Podle dosavadní úpravy bylo možné např. srážky ze mzdy nařídít pouze vůči tomu z manželů, který byl přímo odpovědný za vymáhanou pohledávku. Nová úprava však umožňuje postihnout srážkami příjem druhého z manželů, který sám nemůže být pro danou pohledávku žalován a ani na něj coby povinného nemůže být nařízena exekuce. Srážky zde mají probíhat z toho titulu, že pohledávka je sice osobní, ale v případě vyplacení by získané prostředky tvořili společné jmění manželů. Akceptujeme-li tento účel nové právní úpravy, musíme logicky dojít k závěru, že srážky by neměly být přípustné v situaci, kdy by vyplacené prostředky již do společného jmění manželů spadat neměly, byť původně v rozhodný okamžik byla splněna jak podmínka existence manželství, tak dluhu spadajícího do společného jmění manželů.

Podíváme-li se na dotčené ustanovení z druhé strany, má docházet k postižení jmění manžela povinného pro pohledávky tvořící společné jmění manželů. Nabízí se tudíž otázka, jaké účinky pro další průběh exekuce má situace, kdy vymáhaná pohledávka přestane spadat do společného jmění manželů. Můžeme zde vyjít buď z toho, že rozhodující je skutečně jen okamžik nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu a následné změny charakteru závazku nemají na další průběh exekuce mít vliv, nebo naopak dojít k závěru, že nové právní ustanovení je vysoce specializované a nemá být výkladově rozšiřováno, jelikož má řešit pouze situace, kdy nebyla odpovědnost za tento závazek mezi man-

želi vypořádána, jelikož nastoupilo-li vypořádání tohoto závazku coby součásti společného jmění manželů, může se věřitel uspokojit v návaznosti na to, jak existence závazku ovlivnila vypořádání mezi manželi a tudíž výsledný vypořádací podíl povinného.

Je možné analogicky využít ustanovení po rozvodu manželství na bývalého manžela pro pohledávky spadající do zaniklého, ale doposud právoplatně nevypořádaného společného jmění manželů?

Vydeme-li z předpokladu, že v této oblasti se pro zaniklé, ale nevypořádané společné jmění manželů použije režim společného jmění manželů, můžeme zřejmě dojít k závěru, že by z hlediska předmětného ustanovení byla splněna podmínka závazku spadajícího do společného jmění manželů, ale použití výše uvedeného pravidla nám bude bránit skutečnost, že je ustanovení použitelné vůči „manželovi povinného“. Výklad, že dotčené ustanovení je analogicky použitelné pro „bývalého manžela“ by byl zřejmě nepřiměřeně extenzivní nejen po gramatické stránce, ale rovněž vyjdeme-li z toho, že účelem úpravy bylo umožnit postihnout jmění manžela, spočívající v pohledávkách či majetkových právech, u kterých by v případě vyplacení spadly získané peněžní prostředky do společného jmění manželů, a tudíž by je bylo možné použít k uspokojení pohledávky vzniklé za trvání manželství. Naopak si lze klást otázku, nakolik by s odkazem na takovýto účel ustanovení nebylo možné odporovat postižení pohledávek či majetkových práv, které např. pochází z doby před uzavřením manželství a z nichž by získané prostředky nespady do společného jmění manželů.

Je postižitelný majetek manžela povinného, pakliže sám povinný je před exekucí chráněn insolventním řízením?

Z pozice samotného povinného je situace jednodušší, jelikož podle ustanovení § 109 odst. 1

písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, je možné výkon rozhodnutí či exekuce nařídít, ale nikoliv již provést. Jaké má však postavení manžel povinného? Z hlediska čistě formálního gramatického výkladu není zřejmě vyloučeno, aby se věřitel souběžně domáhal uspokojení pohledávky vůči manželovi povinného, zatímco proti samotnému povinnému běží insolvenční řízení. Výkonem rozhodnutí či exekucí proti manželovi povinného na pohledávky či majetková práva spadající do jeho osobního jmění totiž není dotčena majetková podstata, která je zákazem provedení výkonu či exekuce chráněna. K opačnému závěru by bylo možné dojít až při použití značně extenzivního výkladu, který by byl založen na skutečnosti, že exekuce na manžela povinného má vzhledem k svému účelu (postihnout majetek osoby bez přímé odpovědnosti za vymáhaný závazek) subsidiární povahu a není k ní možné přistoupit, pokud zde existuje překážka výkonu rozhodnutí či exekuce na samotného povinného.

Bude na místě zastavit exekuci, pokud manželé prokazatelně nevedou společnou domácnost?

Podle názoru prezidenta exekutorské komory Mgr. Ing. Jiřího Proška má dotčená nová právní úprava dopad na případy společně hospodařících manželů a v případě, kdy manželé spolu trvale nežijí a společně neohospodaří, by mělo dojít k zastavení exekuce na pohledávky či majetková práva manžela povinného. Je otázkou, jak se k tomuto názoru postaví exekutorská a soudní praxe, pokud uvážíme, že analogická argumentace v případě postižení movitých či nemovitých věcí spadajících do společného jmění manželů pro závazky vzniklé za trvání manželství není uznávána.

JUDr. Ondřej Načeradský
Občanská poradna o.s. Společnou cestou

PŘÍPAD Z PRAXE

Jak postupovat při srážkách ze mzdy v případě vyplacení odstupného

Koncem září roku 2012 se na nás obrátil klient, kterému k 30.9. 2012 byl ukončen pracovní poměr v rámci hromadného propouštění. Ze mzdy klienta byly již několik měsíců exekučně prováděny srážky. Klient měl obdržet odstupné za 3 měsíce, měl dvě vyživovací povinnosti. Klienta zajímalo, jaká srážka mu bude sražena při vyplacení odstupného a z čeho bude žít. Nárok na podporu v nezaměstnanosti nebude mít následující 3 měsíce, neboť bude mít od zaměstnavatele potvrzeno vyplacení odstupného. Z pohledu evidence na Úřadu práce a nároku na podporu v nezaměstnanosti je odstupné příjmem, který nahrazuje mzdu a uchazeč o zaměstnání má nárok na vyplacení podpory v nezaměstnanosti až po té, co vyčerpá odstupné, tedy v případě našeho klienta až po 3 měsících.

Zjišťovali jsme tedy, jak je odstupné chápáno v kontextu srážek ze mzdy. Dle § 299 odst. 1 písm. g) o.s.ř. je odstupné chápáno jako jeden z příjmu, který povinnému nahrazuje odměnu za práci nebo je poskytováno vedle ní. Dle § 302 o.s.ř. má – li povinný vedle práva na mzdu i právo na jiný příjem dle § 299 o.s.ř. (kam spadá i odstupné), postupuje se tak, jako by šlo o několik mezd. Dále jsme dohledali několik komentářů, kde byl zastáván právní názor, že v případě provádění srážek z odstupného by měla být vypočtena nezabavitelná částka z každého měsíce odstupného. Sdělili jsme tedy klientovi, že dle našeho názoru by měl dostat vyplacenu nezabavitelnou částku odstupného za každý měsíc, celkem tedy 4x (mzda za září, a 3 x za 3 měsíce odstupného). Doporučili jsme klientovi, aby si tento postup ověřil u mzdové účetní.

Klient naší poradnu navštívil asi po třech měsících a byl značně zoufalý, neboť mu ze mzdy a odstupného byla vyplacena nezabavitelná částka pouze jedenkrát a celá zbývající část mzdy a odstupného mu byla sražena. Kontaktovali jsme tedy mzdovou účetní klienta a dotazovali jsme se jí, proč postupovala tímto způsobem. Mzdová účetní měla snahu klientovi pomoci a oslovila exekutorský úřad, na základě jehož exekučního příkazu byly srážky prováděny, zda souhlasí, aby srážky ze mzdy a odstupného byly provedeny tak, že nezabavitelná částka bude vypočtena z každého měsíce odstupného a bude tedy klientovi vyplacena celkem 4x. Přičemž tento svůj postup odůvodnila § 287 o.s.ř. – tedy, že se povinný a oprávněný dohodl na tom, že se oprávněný spokojí s nižšími částkami, kterou budou ze mzdy povinného sraženy.

Protože však exekutorský úřad na její dotaz ve lhůtě nereagoval, provedla srážku ze mzdy klienta tak, že vypočítala ze mzdy a odstupného nezabavitelnou částku pouze jedenkrát a zbytek mzdy a odstupného srazila bez omezení. Klient se ocitl ve velmi svízelné životní situaci. Měli jsme za to, že tento postup při provádění srážky z odstupného není zcela v pořádku. Obrátili jsme se na exekuční oddělení Okresního soudu ve Vsetíně pobočka Valašské Meziříčí a dotazovali jsme se, jak by mělo být v tomto případě při provedení srážek ze mzdy a odstupného postupováno. Vyšší soudní úředník nám sdělil, že se s takovou to situací ještě v praxi nesešel, ale že má za to, že pokud je souběh několika příjmu u povinného měla by být nezabavitelná částka vyplacena pouze jedenkrát. Upozornil nás však na ustanovení § 288 o.s.ř., kdy je možno, aby výplatu mzdy na žádost oprávněného, povinného či plátce mzdy určil soud. Pomohli jsme klientovi sepsat žádost na exekutorský úřad, aby v aplikaci § 288 o.s.ř určil, jaká částka má být povinnému ze mzdy a odstupného vyplacena.

Současně jsme se v této situaci obrátili s dotazem na kancelář veřejného ochránce práv a požádali jsme jej o jeho názor, jak postupovat při provádění srážek ze mzdy a odstupného.

Veřejný ochránce práv nám sdělil tento svůj názor:

„ Jsem přesvědčený, že exekuci odstupného je třeba vnímat v širších souvislostech. Je třeba si uvědomit, že systém sociálního zabezpečení, který má lidem pomoci překlenout kritické životní situace a pomoci jim hmotně zabezpečit sebe i svou rodinu alespoň v nezákladnější formě, je v současnosti nastaven tak, že podpora v nezaměstnanosti je v případě vyplacení odstupného vyplácena až po uplynutí doby, která se určí podle počtu násobků průměrného výdělků nebo měsíčního služebního příjmu, ze kterých byla odvozena minimální výše odstupného. Odstupné je tedy třeba vnímat jako tzv. jiný příjem, na který se použijí ustanovení o výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy. Proto jsem přesvědčený, že je třeba na vzniklou situaci aplikovat ustanovení § 286 občanského soudního řádu, který upravuje postup výpočtu srážek u dlužné mzdy, která byla vyplacena za několik měsíců najednou. Srážky se v takovém případě vypočítávají za každý měsíc zvlášť. Jiný postup by byl podle mého názoru v rozporu s pojetím systému sociálního zabezpečení tak, jak je v souboru právních předpisů konstruován. Dále k uplatnění ustanovení § 288 občanského soudního řádu. Toto ustanovení zakotvuje pravidlo, podle kterého požádá-li o to plátce mzdy, oprávněný nebo povinný, určí soud, jaká částka má být v příslušném výplatním období ze mzdy povinného sražena. Soudem určený exekutor by měl nyní toto určení provést. Domnívám se, že jste s vzhledem k okolnostem případu dobře využili možnosti, které zákon dává, a je nyní na exekutorovi, aby věc posoudil.“

Závěrem tedy můžeme konstatovat, že případě provádění srážek ze mzdy a odstupného, by mělo být na odstupné nahlíženo jako na mzdu a nezabavitelná částka by měla být povinnému vyplacena z každého měsíce odstupného za použití ustanovení § 286 o.s.ř.

Zpracovala: Bc. Tereza Ševčíková
Občanská poradna při o.s. Pod křídly
Valašské Meziříčí